

Inserati se sprejemajo in velja ristopna vrsta:

3 kr., če se tiska 1krat.

12 " " " " 2 " "

15 " " " " 3 " "

Pri večkratnem tiskanju se ceva primerno smanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nebrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija na Dunajski cesti št. 15 v Medjavi tovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemar velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:
Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Rečne ulice št. 5.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Nekaj o kulturi nemški.

(Konec.)

Omenili smo že, kako malo izvirna postaja nemška literatura novejši dobe, in to je v tesni zvezi s spridenim sedanjim nemškim jezikom. To že davno ni več Schillerjev in Göthejev jezik, to je z vseh evropskih in še drugih jezikov spečena zmes, ktere priprosti Nemec še polovice razumeti ne more; umljiva je vsaj kolikor toliko le onemu, ki se je učil drugih jezikov, če se jih prav naučil ni. Pač trdijo, da je to v prvi vrsti le politični, časnikarski in učenjaški jezik, ali beri karkoli, povsod ga nahajaš, v prozi in poeziji, le za najnižjo vrsto naroda pišejo še nekako drugače, pa to že nikomur podobno ni, ker je prisiljeno toraj nenaravno. O nemškem uradnem jeziku še govoriti ni, ker ta je vzlasti v Avstriji tak, da se vsaki sodbi odteguje, nejasen, zavit, suhoparen, pust in večkrat vsaki slovnici v obraz bije.

To bi pa nas ne brigalo, naj bi jedli nemci, kar in kakor si sami pekó, če bi zopet to ne segalo globoko v našo slovensko literaturo in vse duševno življenje in razvijanje. Slovenec do popolnega izobraženja do sedaj še nima nobene poti, ki bi ne peljala skoz nemške šole, in tako se nehoté naleze tujega duha. Prej smo že pokazali, kako je nemški duh vselil se v slovensko literaturo, tako nemreč, da je marsikako delo, posebno pa prevod, čisto nemško, le besede so slovenske; tako delo se na nemško preloži, če se le slovenske besede nadomesté z nemškimi, zato se pravemu Slovincu ne more prilegati, akoravno utegne po svoji vsebini mikavno, zabavno, podučno biti.

Pa to še ni vse in tudi najhuje ne. Po izgledu više nemške časnikarske, učenjaške, politične in bogatinske gospóde, ki se z novim nemškim jezikom izobražencev ponaša in od navadnega priprostega nemca odlikuje, so tudi naši slovenski pisatelji jeli pisati nek jezik, ki je z vseh družih, posebno romanskih skup znešen, nalašč cepljen in vmesán s tolikimi tujimi besedami, da se že ob vsaki tretji spodtakne domači jezik, akoravno imamo za dotične pojme prav jasne domače besede. To nam bo pritrtil vsak bralec sedanjih slovenskih spisov, posebno političnih časnikarskih člankov; vidi se, kakor da bi se pisatelji (in tudi govorniki po raznih zbornicah) skušali drug z drugemu, kdo bo svoje misli spravil na dan z več neslovenskimi besedami. In nekaj je res to, nekaj pa tako zvana duševna lenoba in dandanašnjega časa dub, ko ne velja več „nonum primatur in annum“, ampak mora vse brž na dan, da ne zastara. Vrh tega smo že preveč navzeti tujega duha, govornica taka nam že pregledko teče, toraj gre tuja beseda na dan brez pomislika brž, ko se v možganih pokaže.

Od prej omenjenega, po prevodih in tudi spisih po nemškem mišljeoji skovanih nahaja jočega se jezika je pa ta vendar nekoliko različen. Veliko naših pisateljev in govornikov se je pač otreslo nemškega mišljenja, toraj je misel, koren ali zlog pač domač, pa besede so tuje, umljive le duhu enako izobraženemu. Da, tako daleč smo že, da utegneš v tem jeziku povedati ali zapisati cel stavek, v katerem razen malih veznic ne bo nobene slovenske besede (nemške — se ve da — pač tudi no-

bene, kar vsaj to dobro lastnost imajo naši politični govorniki in pisatelji, da se nemških izrazov na vso moč ogibajo), pa vendar tudi ne slovničnega greha, ker se besede sklanjajo in naglašajo po slovenske slovnice pravilih. No, če nam je tacega jezika treba, če brez njega nikakor ne moremo shajati in če je to znamenje napredovanja v znanstvenem in političnem obziru, naj bode. Kar je Nemcem in drugim narodom dovoljeno, mora biti tudi nam, in če Nemec sme pošteno domačo besedo zameniti s tujo, kdo bo to branil Slovincu! Če Nemcem tako razsirjanje pojmov in števila besedi po tujih izrazih ni sramota in znamenje revščine jezika, kdo bo potem za Slovincem kamenje metal, če v tem Nemca in druge narode posnema! Le to nam bodi dovoljeno reč, da nam tega treba ni, slovenski jezik je dosti bogat in gibčen kakor malokter, da ni nam treba hoditi po besede na pódodo k drugim narodom; le svojo zalogo dobro preiščimo, našli bomo v nji vsega, česar nam je treba na kakoršnem koli polji, in če še ni popolnem razvito, saj se dá pripraviti in prirediti, da bo bolje od vsakega tujega blaga. Potem nam vsaj nemci ne bodo mogli očitati, da smo vso kulturo le od njih dobili, s čemer se zdaj ponašajo — nas zaničevaje.

Pri vseh teh napakah, ki jih ima naša mlada slovenska literatura, bodi si znanstvena, lepoznavna, zabavna, podučna in celó politična časnikarska še zdaj, se vendar lahko ponosno meri s tem, kar v novejšem času enacega na Nemškem na svitlo prihaja. Človeku kar srcé igra veselja, če primerja površne, puhle, suhoparne, prevzetne, razžaljive spise (izmed kte-

„Jezičnik“, XVIII. leto, 1880.

Spisal J. Marn.

(Konec)

Matija Čop. Na malo več ko 6 straneh „Jezičnika“ se nahaja v glavnih potezah narisani „velikan učenosti“, Matija Čop, popred gimnazijski (humanitatni) profesor, pozneje licejski knjižničar (v Ljubljani). Troje njegovih zaslug šteje Marn: da je z živo besedo budil in v nemal mladino in druge za Slovenstvo; da je rešil v abecedni vojski Bohoričico in da je (l. 1831.) spisal novoslovensko bibliografijo za Šafařika (v Novem Sadu). Na strani 41 se opravičuje pisatelj, zakaj se je on Čopa lotil, „ker je slava njegova občna“, ter pravi, da „nekaj zato, da se vzpored pokažejo čestitke Prešernove in da mladi svet slovenski vidi, kako je Prešernovo prijateljstvo do Čopa raslo še celó po smrti kot večerna senca; nekaj pa zato, da njegovi bibliografiji o pisalcih dam nekatere popravke in dostavke“. Čestitek Prešernovih (Čopu) je 5. Prva od l. 1832. je znana zabavljica („ . . . nobene fige“) druga je nemška, sestavljena o Čopovi smrti („ . . . „Der wahre Erste Tag, er wird nicht

kommen“) Peta: „Seme, ki ti zasejal si ga, že gre v klasje veselo, — Nam in za nami dokaj vnukam obeta sadu“. — O spisu (prav za prav Čopovem) „Slovenisches Schrifthum“ v Jireček-Šafařikovi „Geschichte der südslav. Lit.“ 1864 priobčuje Marn (za zdaj) 53 pisalcev z dodatkom rojstnega in smrtnega dne in tu pa tam kacega popravka v pisavi imen. Začenja se pa imenik z Mih. Mikec-em l. 1620 in končuje se Slomšekom (1862) in še živim Šerfom. L. 1831. je bil omenjeni imenik pisatelj sestavljen; izmed njih so samo 4 še živi; med temi Koseski. In prof. Marn, ki to konstatuje, je že sam jubilan; obhajal je 28. julija pr. l. 25 letnico mašništva, v ktere spomin je v XV. zvezku „Glasov katoliške družbe za Kranjsko“ priobčil zanimivo in času prizerno razpravo vrske resnice „Velik zdravnik je prišel z nebes, ker velik bolnik je ležal na zemlji.“ (Luk. 10, 23—37). To vam je vsestranska delavnost! Pač je pisatelj Marn živ dokaz, da se je uresničila prerokba Prešernova (v 5 čestitki): „Seme, ki ti zasejal si ga, že gre v klasje veselo.“ Bog daj še moke našemu narodu in kruha! — Sklenem naj ta opis z

besedami, s kterimi je Marn svojega „Čopa“ začel: „Skoro o nobenem učenjaku se ni pisarilo toliko koj o smrti in pozneje, kot o Mat. Čopu, dasiravno je on sam spisal malo in nikakor ni bil pripraviti k temu, da bi iz obilnega zaklada svoje učenosti književno podal bil kaj tudi rojakom svojim.“ In vendar je velike pomembe v našem slovstvu in vreden, da so ga mnogi popevali — naj bolje preljubi mu prijatelj Prešern. — „Naj se učenost in ime, čast tvoja, rojak! ne pozabi!“ (Preš.)

Dr. France Prešern. Kaj pa hočem reči o Fr. L. Čelakovskega „klasičnem pesniku“ od l. 1832., o kralju v sonetih, o stvaritelju prvega sonetnega venca v slovenščini? Da, — „Nemške pesmi tvoje gladke — in slovenske tako sladke“. Kaj čuda tedaj, da se Prešern toliko in tolikero obdeluje. Po najnovejšem poetičnem spisu prof. Tom. Zupana v 1. šte. „Ljublj. Zvona“ t. l. ne bo menda več nitke ali luknjice na našem „jezičnem dohtarji“, da ne bi je bili naši pisatelji se svojimi drobnogledi ali povekševavniki zasledili, opazovali, o- in popisovali in priobčili. Kako pa kaj Marn s Prešernom ravná? Na 17 straneh

rih imajo nekteri še poseben namen povzdigovati nemštvo, protestanstvo, judovstvo ali celó brezverstvo) po nemških, zvezkih in knjižurah nove dóbe s tem, kar prihaja zdaj po pridnih domoljubnih, spretnih in vestnih slovenskih peresih v raznih oblekah na dan, posebno če je izvorno. Nemško drevo, kteremu zdaj že vsak priliva, peša, ne rodi takega sadu, kakoršno je jelo roditi mlado še slovensko, če se tudi v tem najde tu in tam kak črvíč. Brez vsega pretiranja lahko rečemo s ponosom, da, če bi nemci ne bili še preošabni in če bi se učili našega jezika, koliko takih slovenskih spisov bi v nemškem jeziku podali bralcem svojim, in koliko boljši bi bili od sedanjih nemških! Pa kar še ni, utegne biti, zato naj slovenska peresa le pridno delajo, pazijo naj le, da ne zabredó v tisto mlako ali suho puščavo, v katero so zabredla po večem sedanja nemška, da narod po takem sadu ne bo duševno, pravno in na telesnih močeh opešal, marveč v vsem trojem obziru povzdigoval se više in više v čast in srečo svojo, a nasprotnikom v sramoto!

Kaj pričakujemo od ministra Pražaka.

Pravosodni minister postal je Čeh Pražak, tedaj Slovan. Kot minister brez portfelja sicer Pražak do zdaj ni dosti storil za Slovane, da bi se kje poznalo, in zato so ga napadali celó česki listi. Morda bo pa kot pravosodni minister več storiti zamogel; in on v svoji stroki nam Slovincem lahko mnogo koristi. Naše želje, ki bi jih od ministra Pražaka radi uslišane videli, so pa te-le:

1. Vsem sodnijam po Slovenskem naj zakaže, da bodo slovenskim straukam samo v slovenskem jeziku dopisovale, v tem jeziku zaslišavale in sodbe sklepale. Dozdaj velja povsod še nemščina kot uradni jezik, ter se prav nič ozira ne jemlje ne na §. 19 drž. osn. postav, ne na novejšje spremembe, kakor je na pr. jezikovni ukaz za česke dežele. Ako se na Nemškem, na Poljskem in na Českem uraduje v domačem jeziku, zakaj bi na Slovenskem ne veljalo isto pravilo? Ako naši poslanci resno besedo govoré z ministrom Pražakom, ne more jim odreči tega, kar je on kot česki voditelj vedno za pravično in potrebno spoznal.

2. Mi želimo, da bi se naredila viša sodnija za vse Slovence v Ljubljani, da bi se popolnem odtrgali od nemškega Gradca. Nam je nerazumljivo, zakaj bi morala viša sodnija za Slovence v Gradcu biti. Narodna ravnopravnost se bo tudi veliko lažje izvedla, ako se graška nadsodnija tako razdeli, da bodo pripadali nemški deli Koroške in Štajarske dežele pod nadsodnijo v Gradcu, slovenski deli teh dežel in pa Kranjska naj bi spadali pod višo sodnijo v Ljubljani. Ako le mogoče, (in zakaj bi ne bilo mogoče?) naj se tudi slovanski okraji Primorja združijo pod ljubljansko nadsodnijo. Za slovenske Korošce naj se naredi posebna deželna sodnija, podobna oni v Novem mestu, in ta naj spada pod ljubljansko nadsodnijo, kakor tudi celjska in novomeška; take sodnije, kakor za slovenske Korošce, naj se naredé tudi v Primorji, in sicer ena v Gorici za slovenske Goričane, ena v Trstu za tržaško okolico in za slovenski del Istre, ena pa hrvaška za isterske Hrvate; vse te naj bi spadale pod ljubljansko nadsodnijo. Ta bi imela potem skor same Slovence pod seboj, in bi lahko precej pričela s slovenskim uradovanjem.

3. Da bi pa uradniki imeli tako z možnost, kakor tudi voljo za slovensko uradovanje, treba bo mlajšim ojstro zaukazati, naj se slovenščine nauče, starejše, slovenščine nezmožne ali slovenščini sovražne uradnike pa deti v pokoj, ali pa jih prestaviti v druge kraje, ter jih nadomestiti s Slovenci.

To so glavne tri točke naših zahtev do ministra Pražaka. Ali bo on imel moč in voljo, vstreči nam, tega danes še ne vemo; gotova pa je naša dolžnost, da se moramo za to potegniti, ako sploh resno mislimo na izvršitev našega narodnega programa.

Naj bo tedaj ta zadeva priporočena našim poslancem; naj se obrnejo do ministra Pražaka javno v zbornici in tajno v privatnih dogovorih. Narod jim bo gotovo hvaležen, ako nam le nekoliko ravnopravnosti pri sodnijah izbojujejo. Posebno važna se nam dozdeva ustanovitev nadsodnije v Ljubljani, kajti nemški Gradec, ki nam je do zdaj pravico sodil, zdi se nam glavna ovira, da ne moremo priti do ravnopravnosti. Videli bomo, ali bo Pražak kot minister izvršil to, kar je zagovarjal kot poslanec!

najpred objektivno in kronologično navaja — zvest geslu: „Prava Prešernova podoba so njegove poezije; v njih je zajeto vse njegovo življenje“, — naslove in po nekaj vrstic vseh slovenskih in nemških pesmi od leta 1827 („Dekelcam“) do labudske njegove, do krašne zdraviljice „Prijatli! obrodile — So trte vince nam sladkó . . .“ — priobčene v „Novicah“ l. 1848. Dolžni posnetkov iz pesmi ni bilo Marnu treba, ker lahko vsak sam zbirko v roke vzame. O vsaki pesmi je naznanjeno, kje in kedaj je prišla na svetlo („Illyr. Blatt“, „Čbelica“, „Carniola“, „Novice“ in dr.) Kaže se dalje, „kako je Pr. napredoval, kako razsvetljuje svojo dobo in kako tudi ona nam pojasnuje pesnika“. — Originalno, duhovito in krepko razlaga pisatelj (od str. 57. do konca znani naslov „Poezije Doktorja Franceta Prešerna.“ Razlagaje besedo „poezije“ pravi med drugim, da vse Prešernove poezije so „slikarije v Horacijevem zmyslu“, da „od slepe in posvetne ljubezni je dospel P. do razsvetljene in svete“ — v Bogu. Govoreč o „doktorji“ pravi, da se je Prešeru popred dobro učil in začel še le peti, ko je bil 27—30 let star; „petošolske ljubezni“ menda ni poznal, vsaj

ne opeval. Misli je zajemal Pr. ne le iz starega poganstva, temveč tudi pogostoma iz sv. Pisma in iz katoliško-cerkvenega življenja. — Kar se tiče priimka, hoče Marnu po vsakem imeti Prešerna, ne Preširna, in protestuje resno in slovesno zoper to, da bi bil naš pesnik preširen; graja torej tiste, kateri mu v pesmih prenarejajo lastne mu oblike; kateri po njegovi smrti priobčujejo stvari, kakoršnih bi on sam ne bil dal na svetlo; graja grdeče nekdanje svoje učitelje, in vse tiste, ki mladini podajajo iz Prešernovega življenja pohujšljivih reči, ki niso ne njej, ne za slovstveni zgodovini sploh potrebne ali primerne. „Jezičnik“ imenaje vse vkup „preširnoslovce“. Marsikter je ali bo znabiti imenoval to, kar M. na strani 59. piše, subjektivnost, meni je omenjeno očitanje „preširnosti“ le graja subjektivnosti v slovstva zgodovini. — Vzvišen in ginljiv je konec razprave (o Pr.), kjer pravi pisatelj, da „od zgoraj je vdihnjel bil duh pesniku; tje gori se ž njim povzdiguje samo, tje gori slovenski učitelji z vzornim pesnikom kažemo svojim učencem; ker „lepim umetnijam, torej tudi poeziji, je geslo edino pravo: „Sursum corda“!

Delavski stanovi in krščanstvo.

I.

Različni časi imajo tudi različen glavni duh, ki se imenuje duh časa, kateri prešinja večino ljudi — s svojimi misli, menitvami in trditvami, kateri tako neizmerno vpliva na človeško mišljenje, gibanje in delovanje ter dá tako časom samim stalen značaj, po katerem dobijo tudi svoje ime. Ni še dolgo od tega, kar se je vpilo na vsa grla: liberalni hočemo biti, imeti hočemo liberalno cerkev, liberalno državo, liberalne šole. Hvala Bogu! Ta krik je nekoliko potihnil.

Temu nasprot pa je jela pihati druga nevarna sapa, smodeči burji podobna, ki ožge v kratkem času sè svojim mrzlim trupom lepo cveteča zelišča ter jih tako zavira v razvitku. Menim namreč socijalizem, ki je jel raztegati svoje strašno zapletene mreže že tudi po naših deželah. Pred malo leti se je še malo slišalo o nem; malokdo je prav vedel, kaj pomenja ta beseda in dandanašnji je znan, če ne po besedi, vsaj po svojem duhu tudi nižjim stanovom in ravno ti so, ki se ga strastno oklepajo, mu z veseljem roko podajajo, misleči, da jih bode rešil nadlog in težav, ki jim grenijo življenje, misleči tako gladko priti k dobremu kruhu, misleči pridobiti si tako enakost z najvišimi stanovi. Res je, da tarejo današnje dni delavca, kmetovalca in obrtnika velike nadloge: kmeta potiskajo slabe letine v dolgove; delavcu in obrtniku jemlje drag živč ves zaslužek — vse pa težijo veliki davki kot mora spečega človeka. Ali vse kaj družega je, kar redi pri nižjih stanovih nezadovoljnost, kar jim greni življenja ure in to je pomanjkanje krščanskega mišljenja in življenja po krščanstvu. Le to more dati pravo svobodo, kolikor je vsakemu po njegovem stanu pripada; le to oprosti nižega sužnjosti višega, oprosti ga pa tudi sužnjoti svojih strasti, ktere ga hočejo vkovati v težke verige pregrehe in grdobije. Le kdor je krščansk, zvest in pokoren otrok katoliške Cerkve, sme se zvati v resnici svobodnega; le od njega se sme pa tudi pričakovati, da bo privoščil toliko željeno in hvalisano prostost tudi svojemu bližnjemu.

Krščanstvo uči, da morajo biti med človeško družbo različni stanovi z različnimi dolžnostmi in opravili in seveda tudi z različnimi pravicami, kakor naravno vsakemu stanu pripadajo. Ali nas pa morebiti uči krščanstvo kaj družega, kar veli zdrava pamet, kar tirjajo različne človeške potrebe?

Že vsakdanje potrebe ohranjenja in prijetnosti človeškega življenja so tako mnogoštevilne in različne, da je nemogoče, da bi vsem zadostovati mogla samo svoja roka. Koliko različnih delavcev mora že n. pr. izdelovati našo obleko, samo da si krijemo nagoto telesa in se varujemo vremenskih nezdod!

Enako različne so pa tudi naše duševne potrebe. Zato je pa zopet nemogoče, da bi si posameznik pridobil toliko vednosti, toliko znanosti, da bi mogel zadostovati vsem svojim dušnim potrebam in različnim prašanjem, ki zadevajo njega in vse in s komur občuje. To velja že tudi o učenjkih, ali sploh o onih, ki si z glavo služijo kruha. Koliko pa je teh? Ali mar ni ogromna večina ljudi vstvarjena za telesna dela? Smešno bi bilo gotovo, ko bi se od vsakega tirjalo, da mora biti v vseh strokah človeškega znanja tako vešč, da bi v nobenem slučaju ne potreboval pomoči družega. Tako se morajo tedaj deliti oni, ki opravljajo telesna dela, v različne stanove, z različnimi opravili; tako si morajo duševno delujoči na-

birati znanstev ene vrste, ktera so jim najbolj priljubljena, ali tudi ti se morajo deliti v stanove. Tako so eni zdravniki, drugi pravoslovci, bogoslovci, natoroznanci, modroslovci itd. (cf. Stöckl Philosophie II. §. 186.)

Človeška družba je tedaj po zakonih pameti in krščanstva razdeljena v različne stanove, v višje in nižje in sicer tako, da so nižji podvrsteni višjim; višji pa zopet spoznavajo in tudi v dejanji puste pravice nižjim in skrbje za njihov blagor. Vsi pa delujejo kot posamezni deli ene organske celote v en skupen namen: v povečevanje časti Božje in dušni in telesni blagor človeštva. Tudi nižji stanovi, ravno tako kot višji, morajo biti, ki imajo tudi v duhu krščanstva dopolniti svojo nalogo. Res je, da so njihova dela nizka in težavna, a pomislijo naj, da so jim v dolžnost. Ker je delo vsakemu ukazano, dela pak so različna, je pokazalo krščanstvo, da tudi nizka in težka dela niso sramotna, da tedaj delavski stanovi nič ne zgube svojih človeški naravi pripadajočih pravic in časti. Ob enem je pa tudi razglasilo zapoved: „Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe.“ Tvoj bližnji je pa vsak, visok ali nizek, bogat ali reven, naj se je porodil v krašni palači, ali borni kmetijski koči.

Različni stanovi tedaj, ki se drug drugega ljubijo in za potrebnega imajo, so v duhu krščanstva. Ta duh je bil, ki je odpravil sužnost, razširjeno pri vseh ajdovskih ljudstvih, ta duh je dal pod žival ponižanim sužnjem, ktere so imeli le za živo orodje, človeški natori pripadajočo čast in pravico. Zato pa tudi vidimo dandanašnji, ko se zgublja krščanski duh iz držav in družin, ko vse teži proti starem ajdovstvu po šolah, društvih in časnikih, da tudi delavski stanovi propadajo, da se čez dalje bolj pogrezujejo v odvisnost, podležnost, da, naravnost si upam trditi, v sužnost močnejakov in bogatinov.

Krščanstvo mora tedaj z nova prešnititi človeško družbo; po nazorih krščanstva morajo vrnati vsi stanovi svoje delovanje, v duhu krščanstva opravljati tudi težaki svoja opravila. Pri vseh svojih težavnih delih naj ima kmetovalec, obrtnik, delavec vedno pred očmi svoj namen in veselejši ga bo opravljal. Naj pa pri tem ne zavida „gospoda“, kakoršnega koli, morebiti ta njih blagruje in srečne imenuje; naj pomislijo, da same rožice nikomur ne cvetó, ampak da med njimi le prerada vzdigujeta ošabno svoje vrhove osat in trnje. Zarad tega naj bo zadovoljen vsak s svojim stanom, kakoršnega mu je odločila previdnost Božja, in natančno spolnuje svoje dolžnosti. Le tako bo zginila nezadovoljnost, zginilo zavidovanje višjih stanov; zginil bo pa tudi oni nekrščanski duh socializma, ki vznemiruje delavske stanove, solnce sreče in zadovoljnosti bo spet sijalo!

Politični pregled.

V Ljubljani 19. januarija.

Avstrijske dežele

Novi udje **gosposke zbornice** so že imenovani, in sicer jih je 12, vsi so avtonomisti. So pa ti-le: grof Coudenhove, baron Helfert, profesor Randa, baron Gagern, opat Rotter, grof Schönborn, grof Seilern, grof Stadnicky, profesor Sujski, grof Tarnovski, baron Tomaschek, dr. Ziblikievič. Štirje so Poljaki, eden Čeh (Randa), drugi so konservativni Nemci.

Državni zbor se je pričel. Vlada je predložila dva postavna načrta zoper take dolžnike, ki upnike pred dražbo v škodo spravijo. Potem se je začela debata o postavi z o-

per oderuhe. Vpisani so kot govorniki Schneid, V. Pfeifer, Greuter, Schöffel, dr. Jacques, dr. Roser, dr. Madejski. Greuter je prvi govoril in sicer prav dobro. Povedal je liberalcem, kako so oni pred leti govorili, češ, da se mora oderuhom svoboda dati, sicer kmečki stan propade. Danes govore pač drugače! Tu se vidi, koliko je vredna skušnjava teh mož, koliko so vredne sive teorije, ker so po teoriji zagovarjali tako slabo stvar, kakor je svoboda oderuštva. Tudi je Greuter pršal finančnega ministra, če je res, da o času znanega „chabrusa“ na Češkem niso bile plačane prepisnine za kupljene grajščine, in če je res država pri tem 287.000 gl. zgubila.

„Politik“ je nezadovoljna, ker je Taaffe rekel, da se liberalci in avtonomisti trgajo za moč; mi se trgamo samo za pravico, pravi ist.

Nova dva ministra **Pino** in **Pražak** sta centralistom težko v želodcu obležala. Čutijo namreč, da se je začelo Taaffejevo ministerstvo čistiti, kakor mošt, ter da postaja počasi avtonomistično vino. Odkar sta šla Kremer in Streit, ni v ministerstvu nobenega nemškutarja več, kakor bi mi rekli, k večjemu če je Konrad; ako je pa ta res nemško-liberalce, postalo mu bo kmalo dolg čas, in šel bo za onima dvema. Taaffe bo prišel počasi do spoznanja, da dvema gospodoma ni moč služiti, in da ne more vstreči ob enem centralistom in federalistom; misel koalicije je že popustil, in zdaj se naslanja le še na desno stranko; v tem smislu je tudi svoje ministerstvo spremenil. Zdaj pa naj tudi v tem duhu naprej dela, posebno naj tistim uradnikom peruti pristrže, ki še zmirom vladi nasproti delajo, ker mislijo, da bo Taaffe kmalo padel in liberalcem prostor naredil.

Čuje se, da hoče vlada vse nemškutarske, to je, centralistične, nemško-liberalne cesarske **namestnike** odstaviti in jih nadomestiti z avtonomisti. To bi bilo pač neobhodno potrebno. Take vladi malo prijazne, za nemško-liberalce vnete namestnike imamo še v Primorji (Depretis), na Štajarskem (Kübeck), v Šleziji, v dolnji Avstriji, na Tirolskem (Wdmann), na Češkem (Weber).

O namestniku za **Galicijo** se še zmirom niso mogli domeniti. Groholski se menda brani.

Hrvatje so veseli, ker zdaj vendar tako kaže, da bo vojna Krajina združena z materinsko zemljo. Volili so v saboru že dvanaajstorico, ki se bo z madjarsko dvanaajstorico dogovorila o tem, koliko poslancev bo Hrvatska odslej pošiljala v peštanski zbor, ko bo povečšana po granici. Zvonimirova država se vendar počasi vkup zbira, upajmo, da se Hrvatski pridružite v kratkem tudi Dalmacija in Bosna; potem bomo imeli Slovenci močno zaslombo na južnih naših bratih.

Vnanje države.

V **pruskem** državnem zboru je poslanec Windhorst stavil predlog, naj bi se katoliškim duhovnikom vsaj dovolilo mašo brati in sv. sakramente deliti. Da je tak predlog potreben, že to je dosti žalostno za prusko državo. Na Pruskem je namreč zdaj 1092 far in 506 vikarijatov brez duhovnih oskrbnikov, ker so pravi duhovniki prognani, k takozvanim „državnim“ duhovnikom pa ljudje nočejo v cerkev hoditi, vedoči, da njih bogoslužje je vse neveljavno. Ljudje morajo po več ur daleč k maši hoditi. Mnogi bolniki morajo umreti brez tolažbe sv. popotnice, in še le v takih deželah zdaj ljudje občutijo, kako potrebni so jim du-

hovniki. Pruska vlada pa je do zdaj nasprot, vsej tej sili in nadlogi gluha ostala. Katoliški poslanci pa so zdaj vladi vsako pomoč odrekli, ako bo katoličane še nadalje tako trpinčila.

Iz južno-amerikanskega bojišča se poroča, da se je 12.000 Kilencev izkrcalo v Korajaki in da so napadli tam stoječih 9000 Peruvancev. Poslednji so bili premagani in so se morali umakniti.

Ruski „Golos“ se norčuje iz Nemcev, ki so pred desetimi leti, premagavši Francoze, mislili, da jim bodo odslej same rožice cvetele, in da se bo ves svet pred njimi uklanjal, zdaj pa toliko javkajo nad svojimi socialnimi in političnimi nadlogami.

Srbska skupščina se je odprla s prestolnim govorom, v katerem knez naglašja prijateljstvo z Avstrijo in Bolgarijo. — Grškemu kralju je poslal knez takovski red, kot dokaz srbskih simpatij za Grke v bodoči vojski zoper Turke.

Izvirni dopisi.

Od podravskega bregov, dné 12. januarija. Kakor drugod, takó bo tudi pri nas številjenje ljudi že skoro dokončano. Zanimivi bodo potem gotovo podatki ali rezultati tega številjenja, ker letos se je vzel v razredek v pôle tudi ozir na narodnost. Ali bodo pa óni po vsem istiniti, to je drugo vprašanje. Zakaj ni ga gotovo bolj neprimerne časa za enako delo, kakor je dandanašnji, ko je namesto resnice stopila v javnost laž, namesto stvarnosti pak slepa strast in zagrizenost. Da torej mi Slovenci tega štetja ne moremo biti veseli, to je pa po vsem jasno, ker še nismo tako srečni, da bi imeli v lastni domovini pri obč. zastopih na čelu možake, ki so ali svoje narodnosti zavedni, ali pa vsaj nepristranski. Toda žal, da je teh jako malo, in zarad tega bo mnogo naših ljudi za nemce zapisanih, ki bodo potem stali kakor vojska na papirji proti svojim lastnim bratom. Zares brezsravnost!

V naši občini se zares, Bogu hvala, kaj tacega ne bo primerilo, ker je še toliko srečna, da ima v svoji sredi župana, odličnega rodoljuba, ki svojo narodnost ne samo javno pripoznava, marveč še druge za njo vnema. Da se torej popisovanje ljudi in narodnosti vestno godí, to je gotovo misliti. V poprek bo štela naša Janževivrh-Arliška občina okolo 1200 duš (natančno število naznanim morebiti pozneje), pravih nemcev v njej ni čez 7—10, zraven so še 3—4 Lahi, 1 Madjar, 1 ali 2 Čeha in dr. Zanimivo je, da so ostali, razen nemcev skoro vsi slovenskega popolnoma zmožai, ker brez njega bi takó tu obstati ne mogli, samo nemci so toliko ponosni na svoj izvor, da se našega jezika ne marajo naučiti. Eden kršen žid s Česke, se Slovenko oženjen, je celo določno dejal: „deutsch schreibe und lese ich wohl, aber die slovenische Sprache ist mir zu dumm.“ Tako se torej lahko poznamo.

Naša občina méji na svojo posestrimo ribniško, s katero je tudi po župniji zvezana. Tam so še res toliko srečni, da imajo za srenjskega predstojnika Videmskega Laha, ki se je pa tû oklenil raje blažene Nemške. Da bo torej tudi njegovo delovanje gledé narodnosti pri štetju le nemcem v korist, to je gotovo misliti, ker je že vsled strastij, ki to obično kedaj pa tedaj vladajo, razumljivo, da on tega v javnosti od samega sebe, niti od mnogih v njegovi občini ne bo pripoznal, da bi slovensko govorili, dasi tudi jo za silo že tolče. Je pač križ biti tukaj župan in veljaven mož, pa nič slovenski ne znati, ko vendar razen glažutarjev (če tudi

ne vseh) tu pravih nemcev ni, marveč so le zgolj ponarejenci, kakor goljufni bankovci. Ti pa tudi skrbé, da prihaja zadnji čas tukaj čisto med svet vrišč, da edini poslanec Gūdel in njegovi volilci so krivi, da bi imela sedaj Štarska nekaj več davka, kakor poprej plačevati; dalje da se bo naložil davek na pijačo, in sploh vsega, kar njihovi v najem vzeti domišljiji ne vgaia. Nobeno sredstvo ni pregrdo, nobena laž ne preostudna, da bi se je ne posluževali v svoje sebične namene, ter nevedne ljudi begali. Že večkrat se je trdilo, da se marsikteri renegatje tako obnašajo, da bi se jih morali pravi nemci sramovati in zdaj ko vidimo, da si ti hočejo z lažmi pomagati ter dospeti zopet k moči in veljavi, kakor le nekateri obsojenci delajo, moramo pač za gotovo misliti, da je doba njihovega liberalnega nemškutarstva že svoj čas preživela in zastarela, in da bo nastopila kmalo nova. Zavoljo tega pa tudi nad bodočnostjo še noče mo obupati, marveč bodemo rajši narodno zavest še živahnje budovali in ljudstvo za ljubezen do domovine in njenih zvestih sinov vneli, in po besedah Palackega moramo biti še enkrat častiti narod „preroben ves nov.“

Zarad enacih misli pa se tudi podatkov ljudskega štetja gledé narodnosti ne bomo vstrašili, ker smo pripravljani za nje. Kakor smo se dolgo temu predalu „obč. jezik“ čudili, takó nas je tudi prevzelo čitati v nekem českem listu: „Po časopisu „Politiki“ in obravnavi v českem klubu bila je naznačena v začetku l. 1880 važnost štetiljenja narodnosti pri bodočem štetju ljudi na koncu 1880 leta. Statistiki so glede tega razreda (rubrike) dolgo omahovali, kakó bi se naj narodnost posameznika pri štetju naznačila; ali bi naj odločeval rodbinski jezik, ali govor v občevanju običen (langue parlée), ali priznanje narodnosti naravnost od štetiljenca. Mednarodni statistični kongres v Petrogradu je l. 1872 proglasil za ono rubriko občevalni jezik. Ali vsak iz imenovanih načinov je spojen v praksi z velikimi težavami, in njega nasledek po štetju nezanesljiv. Poslanec dr. Čelakovski je pri obravnavi, o državnem budgetu — o vlogah spojenih s štetjem ljudi — v seji 16. aprila prigovarjal za rešitev tega vprašanja v smislu določbe Petrogradskega kongresa, „da bi bila narodnost vsacega individualno seštetja, in da bi jezik rabljen v narodnem življenju ali v rodbini (langue parlée) bil za to subsidiarno določen.“ — Imenovani list navaja na dalje, da se je proti temu brzo oglasila česka in slovenska žurnalistika, naglaševajoča, da se je bati, da bi komisar (štetiljenec) rubrike vestno ne izpolnjeval, ter da štetje ostane napačno, in dodava: „Máme vsak za to, že totež platí i o Němcih bydlících v obcích převahou českých a že by výsledek byl rovněž nejistý kdy by se národnost vrdovala dle vlastního priznaní každého dosp. jednotlivce.“ Škoda da ni res!

Domače novice.

V Ljubljani, 20. januarja.

(Konkurs za dogmatiko) na tukajšnjem knezoškofijskem bogoslovnem učilišču je bil pretekli četrtek in petek. Delal ga je vel. č. g. dr. Anton Jeglič. Za pastoral je v četrtek danes pismeno in v petek ustmeno in dela ga vel. g. Anton Zupančič, kaplan pri sv. Jakobu v Ljubljani.

(Na korist po potresu nesrečnim Zagrebčanom) napravijo prihodajo nedeljo, 23. dne t. m. v deželnem gledališču dramatično društvo,

telovadno društvo „Sokol“ in pa čitalnični pevci veliko akademijo s sledečim programom: 1. Telovadba na drogu. 2. Petje. 3. Gledališka igra. 4. Marmorni kipi: a) Ajaks in Polydoros b) Umirajoči borilec (originala teh dveh predstav sta v Rimu), c) Plen Sabine, kipi Giovanni da Bologna iz leta 1524—1608 (Florenca) d) Merkur, kipi Giovanni da Bologna (Florenca), e) Herkul in Likas iz Benedek, f) Laokoor, grupa kipov Aleksandra in Polydorosa. Blagi namen in izborni program bosta gotovo gledališče napolnila v vseh prostorih.

(† Dr. Pestotnika,) zdravnika in primarija v tukajšnji deželni bolnišnici, so včeraj zjutraj v njegovem stanovanju našli mrtvega v postelji. Umrl je nagle smrti za mrtuđom še v najlepših letih. Bil je samec, spoštovan narodnjak in dober zdravnik. Bodi mu zemljica lahka!

(Iz ljubljanske gimnazije) poroča tukajšen list, da sta bila dva dijaka zaprta, ker sta kritizirala besede prof. Adameka, ki je rekel, da spisi nekega českega učenjaka o Čehih niso resnični. Sploh pravi oni list, da ta profesor kaj čudno podučuje in je med drugimi tudi rekel, da sv. Petra nikdar v Rimu ni bilo. Če so take reči resnične, bi bilo pač treba temu „jugendbildnerju“ ostro na noge stopiti.

Razne reči.

— Oporoka ranjkega knezoškofa Krškega V. Wierrya: Vse svoje premoženje poklonili so ubogim duhovnikom, t. j. podporni družbi duhovniški sv. Modesta. To je blagodušno darilo, tem bolj, ker je le malo volil izplačati: oskrbnino za tri semeniške dijake, na sv. mašo 50 gold. vsakemu bogoslovcu vstopivšemu v dušno pastirstvo, na 3 tibe sv. maše vsako leto v stolni cerkvi, v mestni cerkvi pri sv. Andrašu v Lavantski dolini in v rojstveni fari Šmarijski, 100 gold. sestri vsak četrta leta, dokler živi, knezoškofijskemu slugi 12 gid. na mesec, dokler živi, vsem hlapcem in deklam sedanjo mesečno plačo 36 mesecev po smrti knezoškofovi in izvrševalcu oporoke jezicniku g. dr. Poschu 3000 gid., če oporoko izvrši v 3 letih, če ne, le 2000 gid. Med uboge v Celovci razdeliti dali so 600 gid. po dotičnih družtvih. Prijatelji in znanci dobijo vsak nekaj za spomin.

— Jezičnik. A. Jernej Kopitar. B. Matija Čop. C. Dr. France Prešern. Spisal J. Marn. XVIII. leto. V Ljubljani. Natisnil in založil Rudolf Milic. 1880. To je posebej knjižica, ki se v nekterih zvezkih dobiva na prodaj po 60 sld. v katoliški bukvarni, stolni trg št. 6. v Ljubljani.

— Zmrznil je A. Žitnik, hišni gospodar na Junčjem blize Lašič. 14. t. m. šel je že pozno domu žganja opit, — in našli so ga drug dan mrtvega že prav blizo doma.

— Prestavljeni so okrajni glavarji: g. Rupnik v Brežice, plem. Trautvetter. v Slov. Gradec, plem. Premerstein v Ptuj, g. v. tez plem. Finetti v Ljutomer in dr. Braunschaf v Radgono.

Dolenjsko vino,

pravo, nepokvarjeno, najboljše sorte, priporoča se cerkvenim predstojnikom in tudi gostinčarjem, ki hočejo imeti naravno, zdravo pijačo. Pogleda in pokusi se lahko pri gospodu Neuwirthu v Martinčičevi hiši na dunajski cesti v Ljubljani, kjer se tudi vse drugo natančneje izv. Vedro po 11 gl. (2)

Bulgarom za napravo tabernakeln.

Dva Slovence na Goriškem 1 gl. Neimovan dobrotnik 1 gl. Izročili gosp. kanoniku P. Urhu.

Skoraj zastoj!

Ker je na kant prišla velika tovarna za britansko srebro, se bo zavolj velikih dolgov in splošnega izpraznenja prostorov vsa velikanska zaloga razprodala

za 75 odstotkov pod ceno tedaj skoraj zastoj.

Cela mizna oprava iz britanskega srebra, ki je prej stala 29 gl., dobi se zdaj za 7 gl. 50 kr., ter se 25 let garantira, da bobela ostala. (S temi 7 gl. 50 kr. je samo delo komaj na pol plačano.) In sicer se dobi:

- 6 miznih nožev iz britanskega srebra z angleško ostrino,
- 6 vilic iz britanskega srebra, težke in fine sorte,
- 6 težkih žlic iz britanskega srebra,
- 6 najličnejih žličic za kavo, iz britanskega srebra,
- 1 mlečna zajemalnica (velika žlica) iz britanskega srebra,
- 1 zajemalnica za juho iz britanskega srebra,
- 2 lepa svečnika,
- 6 jajčnih kozarec,
- 6 lepo izdelanih tac,
- 1 posoda za sladkor,
- 1 presejalnik za čaj

42 kosov.

Naroči se ali ali s poštnim povzetjem, ali pa da se denar naprej pošlje, pri nas:

Britaniasilber-Depot

C. Langer
Wien

II. obere Donaustrasse 77.

Vabilo na naročbo

Katol. misijonskega lista

(Katholische Missionen)

za leto 1881.

Izhaja na vsaki mesec snopič 3—4 ról. Cena celega letnika v bukvarni je 2 gl. 40 kr.; po pošti poštnine prosto prejeman pa 3 gl. 10 kr.

List izhaja v nemškem jeziku ter je edini obširoši časnik, ki pripoveduje rast in napredek katol. Cerkve ter trpljenje in delovanje naših katol. misijonarjev. V prelepih podobah predočtuje marsikaj zanimivega.

Skoraj nobenega lista ne moremo z boljše vestjo prečastiti duhovščini in vernemu ljudstvu priporočevati, kakor imenovani misijonski list. Kdor je vnet za osodo in napredek sv. Jezusove Cerkve na zemlji, bo gotovo želel izvedeti, kaj se godi in dela za katol. Cerkve v deželah južnega in severnega zemeljskega tečaja in na njenim ravniku — sploh na „otokih nevernkov“, kakor jih prerok imenuje.

Ker se brez teh misijonskih poročil malo vé, kaj se med neverniki za našo sv. vero godí, in ker se ne le duhovščina, ampak tudi naše verno ljudstvo za katol. misijone živo zanima, se badejamo mnogo naročnikov, ter si bomo prizadevali jim, kolikor moč, naglo postreči.

Katol. bukvarna

(3) na stolnem trgu št. 6.

Enako se pri nas lahko naročajo, ter ne stanejo nič več kakor po pošti razni bogoslovski in lepoznavski mesečni listi, kakor „Linzer theol. Quartalschrift, Innsbrucker Zeitschrift für kathol. Theologie, Stimmen aus Maria Laach,“ i. dr.

Voščene sveče

iz tovarne Luigi Bader-ja v Gorici

iz pravega čebelnega voska, brez vsake pritiline, se dobé po 2 gid. 50 kr. kila s poštnino in zabojem vred, kamor koli si jih kdo naroči, in tako, da se plačajo vsaj v teku enega leta brez obresti za dolg, v štacuni

Janeza Fabijana

(3) na Valvazorjevem trgu št. 2 v Ljubljani.

Telegrafične denarne cene 19. januarja.

Papirna renta 72 80 — Sreberna renta 74. — — Zlata renta 88 40 — 1860letno državno posojilo 131 — Bankine akcije 822 — Kreditne akcije 285. — — London 118.60 — — Ces. kr. cekini 5.56. — 20-frankov 9.38